

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ TELEVİZYON İZLEME ALİŞKANLIKLARI VE ANNE BABA TUTUMLARI

Mehmet GÜNGÖR

Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, megungor06@hotmail.com

Özet

Bu araştırmada okulöncesi dönemdeki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Temel problem olarak ailenin, çocukların televizyon izleme alışkanlıkları üzerinde etkisi var mıdır?, İzlenecek televizyon programlarının aile ve çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?, Ailelerin çocukların izleyecekleri televizyon programlarını seçerken nelere dikkat ettikleri gibi konular araştırılarak öneriler de bulunulmuştur. Bu araştırma Mersin İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarındaki anasınıfına devam eden öğrencilerin anne ve babalarının tutumları, çocukların televizyon izleme saatleri, izledikleri programlar, tercih nedenleri ve izlenin programların gündelik yaşantılarındaki beklentileri gibi ilişkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Yöntem olarak anne-baba tutumları ile ilgili anket uygulaması ve betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmanın televizyon izleme alışkanlığının çocuğun gelişimsel özellikleri ile doğru orantılı olmasının ailelerin konuyla ilgili tutum ve davranışlarının belirlenmesi açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Bilgisayar, Televizyon Kullanımı, Anne-baba tutumları, Medya İletişimi

PRE SCHOOL CHILDREN'S WATCHING TELEVISION HABITS and PARENTAL ATTITUDES

Abstract

In this research, the correlation between the preschool children's watching tv habits and parental attitudes are examined. As a main problem, have parental attitudes effect on children's watching tv habits? What are the effects of the tv programmes being watched, on family and children? And what should parents do while choosing tv programmes for their children? Such topics are examined and suggestions were put forward. Within this research, the attitudes of parents, children's watching tv hours, the programmes they watch, there asons they watch them and the expectations of the programme in terms of daily life, are tried to be evaluated within the range of preschool children, studying at primary school stied to Mersin Ministry of Education. As a method, a survey application and descriptive analysis are applied for parental attitudes. This research is supposed to be beneficial in terms of the suggestions such as, television watching habit is parallel to child's developmental features and the determination of parents' attitudes and behaviours as a result of this.

Key Words: Preschool age, Computer, Usage of TV, Parental attitudes, Media Communication.

Giriş

İletişim, insanın günlük yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. İnsan, iletişim yoluyla bilgi, düşünce, duygu, tutum, gereksinim ve becerilerini başka insanlara aktarabilmekte ya da kendisine aktarılanları öğrenebilmektedir. Bir başka deyişle, iletişim, insanın diğer insanlarla etkileşimine olanak sağlayarak gereksinimlerin karşılanmasında önemli rol oynamakta ve yaşamı daha anlamlı kılmaktadır.

Günümüzde bireyin yaşam alanı ve faaliyetleri kitle iletişim aygıtları dediğimiz televizyon internet ağları üzerinden belirlenmektedir. Bu aygıtlar bireyler üzerinde yaşamsal etkileri vardır. Bireyin yaşamın gerçeklerini algılama konusunda hem aktifleştiren hem de pasifleştiren etkisi söz konusudur. Toplumsal alan ve bireyin bilinci insanın insanla, insanın doğayla, insanın toplumsal çevresiyle ve en önemlisi de kendisiyle uyum halinde olmasını destekleyen ya da kendisi başta olmak üzere diğer bileşenlerle yabancılaşmasının nedeni olmaktadır. İletişim aygıtları da özellikle televizyon bu oluşumun en önemli unsurudur (Karaboğa, 2012).

“Bireyin bilgi almak ya da vermek üzere yaptığı tüm eylemleri iletişim olarak tanımlanır.” Bu tanıma göre insanın yeryüzüne gelişinden bu yana binlerce yıldır birbirleriyle bilgi alış verişinde bulunabilmek için çok çeşitli araç ve yöntemleri denemişlerdir. Toplumların uygarlık düzeyleri geliştikçe çeşitlenen ve karmaşıklaşan iletişim araçları, yüzyılımızın teknolojik gelişimleri sağladığı olanaklarla çok ileri bir düzeye ulaşmıştır. İnsanlar arasında bilgi alış verişini sağlayan iletişim araçlarının önemli bir bölümü bugün artık yalnızca belirli gruplara ve az sayıda insana değil, geniş gruplara kitleler halinde insan topluluklarına yönelik yayınlar yapmaktadır (Doğan, 1983). Medya iletişimi, dolaylı bir iletişimdir. Mesajlar, kitleye araçlar tarafından ulaştırılır. Medya araçları, televizyon, radyo, basın, film, CD, bilgisayar ve internet gibi araçlardır. Bu araçların arasında en etkilileri TV ve bilgisayardır. Görüntü, ses ve sembolleri kullanarak insanların etkileşmesine olanak sağlayan bu araçlar yetişkinler üzerinde olduğu gibi, okul öncesi dönemi çocukları üzerinde de etkili olmaktadır (Şimşek, 2002).

Çocuğun gelişiminde çevrenin önemini vurgulayan ilk eğitimcilerden John Dewey özellikle çocuğu çevreleyen her şeyin aynı zamanda çocuğun öğretmeni de olduğunu belirtmiştir. Günümüzde, televizyon çocukların çevrelerinde bulunan en önemli etki araçlarından. Televizyon 1980’li yıllardan itibaren hızla gelişim göstermiştir. Televizyon bilgi verme, ürün tanıtımı, eğlendirme gibi işlevleri bulunan önemli bir kitle iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Televizyonun hemen her evde bulunması ve kolay ulaşılabilir bir araç olması nedeniyle çocuklar tarafından çok küçük yaşlardan itibaren kullanıldığı gözlenmektedir.

Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren hatta bir yaşından önce televizyon izlemeye başlarlar. Altı aylık çocuklar bile günde ortalama bir saat televizyon izlemekte, iki yaşına kadar televizyonun nasıl açılıp kapatılacağını öğrenmeye başlamaktadırlar. Ancak çocuklarda iki yaşına gelinceye kadar bilinçli bir televizyon izlemenin olmadığı söylenebilir (Oktay ve Unutkan, 2005).

*Okulöncesi Dönem Çocuklarının
Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları*

Özellikle iki, iki buçuk yaşlar arasında olmak üzere okul öncesi yıllarda televizyon izleme büyük bir artış göstermektedir. Bu yaşlarda çocukların televizyonun ekranına bakma sıklıklarında hızlı bir artış olduğu tespit edilmiştir. Üç yaşındaki çocuklar sevdiği programın adını söyleyebilmekte, dört yaşına geldiklerinde ise televizyon izleme beklentisi içinde televizyon karşısına geçerek kesintili ancak sık aralıklarla televizyon izlemektedirler. Gerçekte çocuklar yüksekokuldan mezun oluncaya kadar ortalama olarak üç yıllarını televizyon izleyerek geçirmektedir. Televizyon izlemekteki artış çocuğun yaşı, ailenin eğitim düzeyi, televizyonun kanal sayısı ve yayın saatleri gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (Şimşek, 2002).

Televizyon izleme bireysel olarak farklılık gösterebilmekte, bazı çocuklar üç ve beş yaş arasında çok az televizyon izlerken bazıları ise haftada beş-yedi saat arasında televizyon izleyebilmektedir. Bu durum ileriki yaşlarda da değişmektedir. Bu yüzden, erken çocukluk döneminde kazanılan televizyon izleme alışkanlığının sonraki yıllarda devam edebileceği düşünülmektedir. Çocukların yaşları büyüdükçe izledikleri televizyon programının düzeyleri de değişmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için daha çok eğitici programlar ve çizgi filmler hazırlanmaktadır. Eğitimsel amaçla hazırlanmış programlar okul öncesi çocukların daha fazla ilgisini çekmektedir (Akt: Rıza, 1990).

Beş yedi yaş arasındaki çocuklar genel izleyici kitlesini amaçlayan komedi ve eğlence programlarını izlemeye başlamaktadırlar. Bu dönemde çocukların ana konuyu anlama yeteneklerinde artış görülmektedir. Erkek çocuklar kızlardan daha fazla televizyon izleme eğilimi göstermektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına göre daha sık televizyon izledikleri görülmektedir (Kaya, 2005).

Televizyon izleme birçok kişinin inandığının aksine çocuğun, büyülenmiş bir şekilde gözünü ayırmadan ekrana bakmasını içeren pasif bir süreç değildir. Daniel Anderson'un yaptığı bir dizi çalışma çocukların televizyon programlarını seçmelerini, onların içeriği anlama becerilerinden etkilendiğini göstermektedir. Televizyondaki belli yapı, şekil ve özellikler çocukların ilgisini çekmektedir. Örneğin; kahkaha gibi ses efektleri, kadın ve çocuk sesleri çocukların ilgisini çeken sesler olarak ifade edilebilir. Görsel kesitler ve hareket içeren görüntüler ve özel ses efektleri çocukların dikkatlerini televizyon ekranında tutmaktadır. Ancak çocukların program tercihleri yalnızca görsel ya da işitsel özellikler tarafında belirlenmemekte, çocukların kolayca anladıkları programları izlemeyi tercih ettikleri görülmektedir (Vural, 2004).

Genellikle, araştırmalar çocukların televizyon seyretme süresinin çeşitli etmenlere bağlı olarak değişebildiğini göstermektedir. Çocuğun yaşı anne-babanın eğitim düzeyi, televizyon kanalı, yayın saatleri ve çeşitliliği, ailenin çocuk üzerindeki denetimi televizyon izleme süresini etkileyebilmektedir (Yeşilbağ, 2011).

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Daire Başkanlığı'nca, 6614 kişi ile yapılan bir araştırmaya göre; ülkemizde çocuklar günde ortalama üç saat kırk iki dakika süreyle televizyon izlemektedir. Özellikle 0-6 yaş grubunda olan çocukların pek çoğunun sabahtan akşama kadar televizyonla iç içe olduklarına dikkat çekilmektedir (Özben, 2009).

Anne-babalar tarafından çocukların %30,79'unun bir günde 2-3 saat televizyon izledikleri, çocukların %25,64'ünün televizyon izleme süresinin sınırsız olduğu; %25,63'ünün bir günde iki saat kadar televizyon izledikleri; %17,94'ünün ise bir günde 3-4 saat televizyon izledikleri belirtilmiştir.

Evde televizyon izleme davranışı ailelerin buldukları iller ve gelir durumları temelinde değişiklik göstermemektedir. Televizyonu izleme nedenleri, televizyon programlarında rahatsızlık duyulan konular ve televizyon dünyası ile ilgili yorumlarda, farklı illerde yaşayan aileler arasında büyük benzerlikler bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu da farklı aile tiplerinin benzer televizyon izleme davranışına sahip olduklarını göstermektedir. Farklı aile tiplerinde televizyon izleme alışkanlıkları benzeştikçe temel tutum ve kamusal kanunlara ilişkin görüşlerde de benzeşme olmaktadır (Şimşek ve Güven, 2009).

Çocuklar çok geniş bir yelpazedeki televizyon programlarını izlemeye erken yaşlarda başlamaktadırlar. Çünkü çocukların küçük yaşta evde bulunmaları veya zamanlarını yetişkinlerle geçirmekte olduklarından, televizyondaki yetişkin programların onlarla izlemek zorunda kalmaktadırlar. Televizyon izlerken çocuğun bunlardan etkilenebileceği düşüncesi ve bilinciyle daha düzeyli programlar seçilmelidir. Mümkün olduğunca yetişkinlerin izlediği programlardan uzak tutulmalıdır. Televizyon izleme ve program seçme bilincine sahip ailelerin çocuklarının televizyon programlarının özellikle düzeye uygun olmayan türlerinden uzak kalması ve itinayla korunması çocukların gelişimleri açısından da oldukça önemli ve dikkat edilmesi gereken bir husustur (Oktay ve Unutkan, 2005).

Okul öncesi çocuklarının televizyondan nasıl etkilendiklerini araştıran araştırmacılar televizyonun etkilerinin çocukların onu nasıl kullandığına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Okul öncesi çocuklarının televizyondan; kelimeleri, mekanizmaların çalışması ile ilgili genel bilgileri sözel olmayan bilgiyi (örneğin; ev hayvanları nasıl beslenir, el nasıl sıkılır) kendi yaşamlarında olmayan gerçek dünya ile ilgili bilgileri (örneğin; köyde yaşayan bir ailenin soba kullanması) öğrendiklerine dikkat çekmiştir (Yeşilbağ, 2009).

Televizyon görsel ve işitsel özellikleri sayesinde birden çok duyu organına hitap ederek etkili öğrenme sağlayabilir. Eğitsel çizgi film ve programlardan çocuklar birçok kavram, bilgi ve nesneyi öğrenebilir, yeni öğrenmeler sağlayabilir. Örneğin; okulda öğrendiği sayılar ya da renkler kavramlarını eğitsel çizgi filmde pekiştirebilir. Farklı zaman ve yerlerde öğrendiği durumlar arasında ilişki kurabilir. Yeni şarkılar olumlu davranış ve tutumlar öğrenip, geliştirebilir (Günver, 2003).

Ayrıca televizyon çocukların dil gelişimine yardımcı olabilir. Çocuklar izledikleri bir çizgi filmde yeni kelimeler öğrenebilir. Bu durum çocuğun sözcük

dağarcığının gelişmesine katkı sağlar. Beş yaşındaki çocuklar, üç yaşındakilere göre televizyonun bu etkisinden daha fazla yararlanmaktadır.

Doğru ve yeterli kullanıldığında birçok olumlu tarafı olan televizyonun bilinçsizce kullanımı sonucunda çocuk üzerinde olumsuz etkilenmeler meydana gelmektedir. Çocuklar televizyona dünyayı tanımak ve anlamak için kullanılmaktadırlar. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar meraklı olmaları ve kolayca etkilenebilmelerinden dolayı televizyondan duydukları ve gördükleri şeyleri, doğru ya da yanlış ayırt etmeksizin taklit etmektedirler (Ergin ve Birol, 2000).

Birçok araştırmacı televizyonun küçük izleyicilerin tutum ve davranışları üzerindeki etkisiyle ilgilenmişlerdir. Çoğu çalışma televizyonun şiddet ve anti sosyal davranışlar üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Televizyonun basmakalıp cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde, ayrıca çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimleri üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir.

Televizyonun çocukların gelişiminde başka olumsuz etkilere sahip olduğu da söylenebilir. Bunlar; kilo sorunu, yorgunluk, görme ve işitme bozuklukları, halsizlik, baş ağrısı, uyku bozuklukları, psiko-sosyal bozukluklar olarak sayılabilir. Saatlerce televizyon karşısında oturarak zaman geçiren çocuk daha yaratıcı olabileceği hareket içeren etkinliklerden uzak kalmaktadır. Çocukların hem fiziksel hem de zihinsel sağlıkları için her gün hareket içeren etkinlikler 2-6 yaş arasındaki çocukların el-göz koordinasyonunu hareket becerilerini ve esnekliklerini etkilemekte ve vücut metabolizmasını düzenleyip fazla kilo alımını önlemektedir. Dietz ve Gartmaker (1985) yaptıkları araştırmada televizyon karşısında harcanan zaman ile aşırı kilo alma arasında bir ilişki tespit edilmiştir (Oktay ve Unutkan, 2005).

Sosyo-ekonomik durum, ırk, bölge gibi birçok faktörün yanında aşırı televizyon izlemede kilo almayı etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Televizyon izleme ile çocuklarda görülen aşırı kilo alımı arasında ilişki üç olgu ile açıklanabilmektedir: Televizyon karşısında çok fazla vakit geçirdiği için hareketin azalması, reklamlar gibi bazı programların çocukların yiyecek tüketimi üzerindeki olumsuz etkisi ile televizyon izlemenin genellikle yiyecek atıştırma alışkanlığı ile birlikte görülmesidir (Yeşilbağ, 2009).

Televizyon reklamları çocukların tüketim alışkanlıkları üzerinde etkili olabilmektedir. Televizyon reklamlarında şekerli ve besin değerleri düşük gıdaların sıkça yer alması çocukları bu gıdalara tercih etmeye yöneltmektedir. Ancak bunun yanında besin değeri yüksek gıdaların tüketimi ile ilgili eğitici televizyon programları da zararlı besinlerin tüketimi ile ilgili eğitici televizyon programları da zararlı besinlerin tüketimiyle ilgili reklamların etkisini azaltabilmektedir (Günver, 2003).

Çocuklar kitle iletişim araçlarında ve özellikle sık sık karşılaştıkları televizyonda şiddet ve saldırganlık içeren programların etkisinde kalabilmektedirler. Özellikle okulöncesi dönemdeki çocuklar gerçek dünya ile gerçek olmayan dünyayı

ayırt etmekte zorlandıklarından dolayı, televizyonun olumsuz etkilerine karşı tamamen korumasızdırlar. Şiddet içeren programlardan 3 şekilde etkilenmektedir:

- Saldırgan tutum ve davranışları öğrenmek,
- Gerçek dünyada şiddeti uygulamak,
- Şiddetin kurbanı olacağı korkusu geliştirmek (Şimşek 2002).

Çocuklar izledikleri çizgi filmlerdeki renkli ve dikkat çeken karakterlerden etkilenmekte ve bu karakterlerin genellikle problemleri çözmek için şiddete başvurduklarını gözlemlemektedirler. Çocukların bu karakterleri severek izledikleri ve taklit etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Televizyonda sık sık problem çözmek için şiddetin kullanıldığını gördüklerinde kendi problemlerini çözmek için de aynı yolu deneme eğiliminde olmaktadır. Yapılan birçok araştırmada özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların şiddet davranışlarını sergileyen çizgi film karakterlerini izledikten sonra saldırganlık davranışlarında artış görmüşlerdir. Bu nedenle küçük çocuklar için hazırlanmış çizgi filmlerin, çatışma çözmek için gerçek hayatta uygun ve ahlaki dersler içermesi gerekmektedir(Şimşek 2002).

Gelber ve arkadaşları (1994) uzun dönemli yaptıkları bir çalışmada televizyonun bağımlı ve endişeli kişilerin oluşmasına yardım ettiğini tespit etmişlerdir. Günde 6 saat televizyon izleyen çocukların, yetişkin olduklarında saldırgan davranışlar gösterdikleri ve günde üç saat televizyon izleyen çocuklar ile karşılaştırıldıklarında yaşamlarıyla ilgili daha güvensiz ve daha endişeli oldukları görülmüştür (Günver 2003).

Çocuğun çok fazla televizyon izlemesi toplumsal yalnızlığa neden olabilmektedir. Sprafkin, Gadew ve Dussauit (1986) yaşlılarından daha fazla televizyon izleyen, şiddet içeren programlar ve çizgi film izleyen çocukların, televizyon programlarını gerçek olarak algıladıkları ve duygusal kaygı yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Shanahan ve Moryan (1989), çocukların şiddet içeren programları izleme saatleri arttıkça, iş birliği paylaşma, hoşgörü, kendini kontrol edebilme gibi davranışlarında azalma görüldüğünü tespit etmişlerdir (Yeşilbağ 2009).

Çocuk yetiştirmede ve ailenin çocuğa karşı tutumlarını belirlemede, anne-baba tarafından çocuğun gelişim dönemlerinin özelliklerinin neler olduğunun bilinmesi çok önemlidir. Çocuk erişkinin küçük bir modeli değildir. Çocuğu erişkinden ayıran birçok özellik vardır: çocuğun kanıtlanabilir en güçlü tarafı ve üstünlüğü öğrenme güdüsüdür. Çocuk, Montessori'nin "**emici zihin**" diye adlandırdığı bir yetiye sahip olarak doğar. Kültür, töre, ülkü, duygu, davranış ve inançların "emilip" benimsenmesi, çocuğun doğumuyla altı yası arasındaki "emici zihin" döneminde gerçekleşir (Doğan, 1983).

Çocuğun benlik kavramı yetişkinlerin ona yönelttikleri tutumların bir yansımasıdır. Bu nedenle ana-babadan gelen itici tutumlar, çocuğun kendini değersiz bulmasıyla sonuçlanır. İstenen davranışları gösterdiğinde desteklenmeyen çocuk, onaylanan ve onaylanmayan davranışlarının ayırımını yapmakta zorluk çeker. Sonunda umudu keserek, ana-babasının onayını sağlama çabalarından vazgeçer. Buna karşılık, istenen davranışları gösterdiğinde desteklenen çocuk, onaylanan

davranışların hangileri olduğunu öğrenir. Bu ortam, özgüvenli ve otonom (kendi kendini yöneten) bir çocuk yetiştirmenin ön koşuludur. Çocuk yetiştirmede karşılaşılan ebeveyn tutumları şu şekilde gruplanabilir:

Baskıcı-Otoriter Tutum: Anne-baba tutumu konusu ele alındığında, anne babanın çocuğa gösterdiği sevgi kadar, çocuğun davranışlarına uyguladıkları denetim ve disiplinin niteliğini de göz önüne almak önem kazanmaktadır. Otoriter ana babalık etme, çocuklarla tartışmadan, anlaşmadan, bir anlamda pazarlık etmeden, onların istediklerini hiçbir şekilde kabul etmeksizin ana babalar tarafından kararlaştırılan kural ve emirlerin çok sıkı uygulanmasıdır.

Demokratik Tutum (Güven verici, hoşgörülü tutum): Kağıtçıbası (2000), bu tür ebeveyn yaklaşımında, ana-baba çocuklarını destekler ama bunun yanında sınırlarını koymasını da ihmal etmez ve onların hareketlerini kontrol eder. Ebeveyn ile çocuk arasında sözel iletişim kanalları açıktır. İstek ve görüşlerini açık ve anlaşılır bir şekilde dile getiren ebeveyn, çocukla sıcak bir iletişim içindedir. Çocuğuyla birebir ilişki içindeyken ona karşı ilgilidir ve ona aktif dinleme uygular. Böyle bir ana baba yaklaşımı, çocuğa başarılı bir sosyal gelişim için gerekli olan ortamı hazırlamış olur. Yetkili ana baba tavrı, düzen sağlayıcı denetimi ve sevgiyle birlikte özerkliği de içermesiyle, iki tezat yaklaşım olan denetim ve sevgiyi bir arada barındırmaktadır.

Gevsek Tutum (Çocuk Merkezli Tutum): İhmalkâr ve aşırı hoşgörülü olmak üzere iki farklı boyutu içerir: İhmalkâr Tutum:İhmalkâr ebeveyn çocuğun yaşamıyla ilgili değildir. Bu ana babalar için kendi sosyal yaşamları, çocuklarından daha önemlidir. Böyle bir ortamda sosyal yönü zayıf, özellikle benlik kontrolü düşük, bağımsızlığı kolayca elde edemeyen çocuklar yetişir. Bu çocuklar, ana babalarının kendileriyle ilgilenmesine büyük gereksinim duyarlar. İlgisiz kayıtsız aile, saldırganlığı körükler, çocuğun çevresindeki kişi ve eşyaya zarar vermesine neden olabilir.

Aşırı Hoşgörülü Tutum: Bu yaklaşım içerisinde olanlar, çocuklarının karşısında tersi olan, onların ısrarlı isteklerini yerine getiren, onları şımartan, onlara fazlasıyla özgürlük tanıyan, kolaylıkla boyun egen, yumuşak baslı ve tutarsız davranan, çok aşırı boyutlarda çocuklarını ihmal eden ve terk edebilen ana-babalarıdır. Görünürde çocuğuyla çok ilgili olan bu ana-babalar, çocukları üzerinde çok başarısız bir kontrol sergilemekte ve az sayıda talepte bulunmaktadır. Böyle bir ortamda sosyal gelişim yetersizdir. Benlik kontrolü düşüktür. Aşırı hoşgörülü ana babalar, çocukları ne isterlerse yapılmasına izin verir. Tabii bunun sonucu olarak, böylesi ailelerin çocukları, hiçbir zaman kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenemezler. Her zaman kendi yollarının izlenmesini, isteklerinin gerçekleştirilmesini beklerler (Yeşilbağ, 2009).

Araştırma Yöntemi

Bir araştırma ya da sorun bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin puan dağılımlarının ortaya konularak anlaşılır kılınması kolaylaştırır. Deneysel ve tarama

araştırmalarında toplanan verilerin genel olarak betimlenmesi gerekir. Büyüköztürk (2005) Betimsel araştırmada, araştırma deseni ve kullanım alanının şu şekilde oluşacağını belirtir: araştırma sorusu; a) katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik "araştırmaya katılanların kişisel değişkenlere göre dağılımı nedir?" ve b) belli bir konudaki görüşlerini değerlendirmeye ilgili olarak "katılımcıların X konusundaki görüşlerine göre dağılımı nedir?" şeklinde oluşturularak verilerin betimleneceğini ifade eder. Bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmış olup veriler anket yoluyla elde edilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuğunun televizyon kullanımına ilişkin anne-baba görüşlerinin incelenmesidir. Bu araştırma Mersin İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarındaki anasınıfına devam eden öğrencilerin anne ve babalarının tutumları, çocukların televizyon izleme saatleri, izledikleri programlar, tercih nedenleri ve izlenen programların gündelik yaşantılarındaki beklentileri gibi ilişkiler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bilgi çağıyla birlikte televizyon hayatımızın vazgeçilmez unsurları arasına girmiştir. Aynı zamanda her evde bilgisayar bulunmakta ve çocuklar erken yaşlarda bilgisayarla tanışmaktadır. Televizyon ve bilgisayarın çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisi bulunmaktadır. Doğru ve sınırlı kullanarak bilgisayar ve televizyon sayesinde çocuklar üzerinde olumlu etkiler yaratılabilir. Ancak okul öncesi dönem çocuğunun gelişim özellikleri dikkate alındığında seçme ve karar verme konusunda yeterli düzeyde olmadıkları önemli bir gerçektir. Bu nedenle okul öncesi çocuğu için anne-babanın görüş ve tutumları devreye girmektedir. Anne-babanın çocuğun teknoloji kullanımına ilişkin görüş ve tutumları onu yönlendirmektedir. Televizyon ve bilgisayarın kullanımına ilişkin anne-babanın görüşleri çocuğun teknolojiyi kullanmasında önemli bir etkidir. Anne-babanın yönlendirmesi çocuğun televizyon ve bilgisayardan olumlu ya da olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle araştırmada okul öncesi dönemde çocukların televizyon ve bilgisayar kullanımına ilişkin anne-baba görüşleri değerlendirilmiştir. Bu nedenle araştırmanın aile eğitimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Çalışma Grubu:

Araştırmaya 185 aile katılmıştır, ancak çeşitli nedenlere 155 aile ile yapılan görüşmeler değerlendirmeye alınmıştır. Bu aileler Mersin İli Akdeniz, Yenişehir ve Mezitli ilçelerinde yaşayan ve çocukları Milli eğitime bağlı okulöncesi kurumlarında eğitim gören, farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapıya sahip aileler den seçilmiş ve yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Anket soruları uzman kanısı alınarak oluşturulmuş ve ön test yapılmıştır. Anlaşılmayan ve geçerliliği olmayan sorular elenmiştir. Konuyla ilgili olarak ailelere 15 soru sorulmuştur.

Verilerin analizi SPSS 11.5 paket programıyla yapılmıştır.. Araştırmada ele alınan bağımsız değişkenlerin her soruya verilen cevaplarla ilişkisi betimsel istatistik yöntemiyle analiz edilmiştir. Sorulan sorulara veliler cinsiyet, öğrenin durumu, teknolojik kullanımı ve anketteki sorulara verilen cevaplara göre analiz

*Okulöncesi Dönem Çocuklarının
Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları*

edilmiştir. Her bir bağımsız değişken için sorular ayrı ayrı analiz edilmiştir. SPSS analizleri sonucunda sorularla değişkenler arasındaki ilişkiler tablolar gözlenebilir hale getirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Tablo1: Araştırmaya katılanların yaş dağılımı

Yaş	f	%
20-29	43	43
30-39	70	70
40-49	35	35
50 ve üstü	7	7
Toplam	155	155

Araştırmaya katılanların toplamı 155 anne ve babadan oluşmaktadır. % 43'ü 20-29 yaş , %70'i 30-39,% 35'i 40-49 aralığında olup, % 7'si de 50 yaş ve üstündedir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Değer Yüzdesi	Birikimli Yüzde
Cinsiyet	Bayan	100	64,5	64,5
	Erkek	55	35,5	100,0
	Toplam	155	100,0	100,0

Araştırmaya katılan 155 kişinin % 64.5'i (100) anne, %35.5'i de (55) babadır. Bu oran çocuk eğitiminden sadece anne sorumlu yargısını güçlendirmektedir.

Tablo 3: Öğrenim Durumlarını

Öğrenim durumu	Frekans	Yüzde
İlkokul	20	12,9
Lise	46	29,7
Ön lisans	9	5,8
Lisans	80	51,6
Toplam	155	100,0

Tablo 3'e göre araştırmamıza katılanların genel toplam içinde %12.9'u ilköretim,%29.7' si lise, %51.6' sı önlisans mezunudur.

Tablo 4: Sahip Olunan Çocuk Sayısı

Çocuk sayısı	Frekans	Yüzde
1	43	27,7
2	72	46,5
3	30	19,4

4	7	4,5
5 ve üstü	3	1,9
Toplam	155	100,0

Araştırmaya katılanların genel özelliği kent ailesi olarak da adlandırabileceğimiz 1-2 çocuk sahibi olanları büyük oranda (%74.2) yansıtmaktadır. %25.8! i ise çok çocuklu aile tipini oluşturmaktadır.

Tablo 5: Sahip Oldukları Çocukların Cinsiyeti

CCD	Frekans	Yüzde
Kız	41	26,5
Erkek	43	27,7
Kız ve Erkek	71	45,8
Toplam	155	100,0

Sahip olunan çocukların cinsiyete göre dağılımı ise, %26.5 kız çocuğu, %27.7' si erkek çocuğu, %45.8'nin hem kız hem erkek çocuğu vardır.

Tablo 6: Sahip Oldukları Televizyon ve Diğer Teknolojik Aletler

	Frekans	Yüzde
Sadece TV	8	5,2
TV ve bilgisayar	147	94,8
Toplam	155	100,0

Araştırmamıza katılanların evinde sadece TV olanlar %5.2, geriye kalan % 94.8'inde ise hem TV hem bilgisayar bulunmaktadır.

Tablo 7: Çocuğumla birlikte televizyon izlerken

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Programlar konusunda sadece ben karar veririm.	6 %3,9	11 %7,1	1 %6	7 %4,5	25 %16,1
İzlenecek programa beraber karar veririz.	10 %6,5	25 %16,1	6 %3,9	47 %30,3	88 %56,8
Program seçimini çocuğuma bırakırım.	4 %2,6	10 %6,5	2 %1,3	26 %16,8	42 %27,1
TOPLAM	20 %12,9	46 %29,7	9 %5,8	80 %51,6	155 %100,0

Televizyon izlerken program konusunda sadece "ben karara veririm" açıklamasını yapan ön lisans mezunu olanların oranı %16.1 dir. "İzlenecek programa" beraber karar veririz" ise lisans mezunları %33.3 gibi önemli bir orana sahiptir.

Bu durum çocuğunun izleyeceği program seçim de ailenin karar vermesinde eğitim durumunun çok önemli olduğu ve demokratik bir tutum sergilendiği tespit edilmiştir.

Tablo 8: Çocuğumun TV izlemesini Değerlendirme

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Olumlu bulmuyorum.	5	10	4	35	54

*Okulöncesi Dönem Çocuklarının
Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları*

	%3,2	%6,5	%2,6	22,6%	%34,8
Olumlu Buluyorum.	4	20	3	31	58
	%2,6	%12,9	%1,9	20,0%	%37,4
Kararsızım	11	16	2	14	43
	%7,1	%10,3	%1,3	%9	%27,7
TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	5,8%	%51,6	%100,0

Çocuğunun TV izlemesini “olumlu bulmuyorum” açıklamasını yapan lisans mezunu %20,0 olup lise mezunları ise %12,9 gibi bir oranda olduğu tespit edilmiştir. Lisans ve lise mezunlarının aynı yorumu yapmış olmaları çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlar arasında eğitim seviyesinin çok büyük bir ayırt ediciliğinin olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 9: Çocuğun gün içindeki TV izleme saati

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
2 saat TV izliyor	11	32	8	60	111
	%7,1	%20,6	%5,2	%38,7	%71,6
4 saatten fazla TV izliyor	5	9	0	13	27
	%3,2	%5,8	%0	%8,4	%17,4
izin vermiyorum	4	5	1	7	17
	%2,6	%3,2	%6	%4,5	%11,0
TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	%5,8	%51,6	%100

Tablo 9’a göre çocuğun günde ortalama iki saat televizyon izlemesine izin veren ailelerin %38.7’si lisans mezunu, %20.6’sı lise mezunudur. Bu durum da çocukların televizyon kullanımını konusunda öğrenim durumunun belirleyici bir etken olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 10: TV’de şiddet içeren bir sahne görüldüğünde

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Programı değiştiriyorum	6	23	4	52	85
	%3,9	%14,8	%2,6	%33,5	%54,8
Bunların hayatın gerçekleri olduğunu düşünüyorum ve izlemesine izin veriyorum.	4	9	1	13	27
	%2,6	%5,8	%6	%8,4	%17,4
Bu tür sahneler hakkında bilgilendiriyorum.	10	14	4	14	42
	%6,5	%9,0	%2,6	%9	%27,1
TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	%5,8	%51,6	%100

Tablo 10’a göre televizyon da şiddet içeren bir sahne gördüğünde programı değiştiren ailelerin %33.5’i lisans mezunu, televizyon da şiddet içeren bir sahne gördüğünde bu tür sahneler hakkında bilgilendiren ailelerin %6.5’i ilköğretim mezunudur. Bu durum da çocukların televizyon da şiddet içeren bir sahne

gördüğünde lisan mezunu ailelerin baskıcı bir tutumla çocukları korumaya çalıştıkları, ilkokul mezunlarının ise demokratik bir tutum ile çocuklarını ileride doğabilecek sorunlara karşı bilinçlendirdikleri görülmüştür. Bu veriler doğrultusunda öğrenim durumunun aile tutumların da belirleyici bir etken olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 11: Televizyon izlerken çocuğumun verdiği tepkileri

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Önemsemiyorum ve gerektiği yerlerde açıklama yapıyorum	6 %3,9	16 %10,3	3 %1,9	36 %23,2	61 %39,4
Önemsemiyorum	8 %5,2	8 %5,2	1 %6	6 %3,9	23 %14,8
Önemsemiyorum, kendi kendine anlaması gerektiğini düşünüyorum.	6 %3,9	22 %14,2	5 %3,2	38 %24,5	71 %45,8
TOPLAM	20 %12,9	46 %29,7	9 %5,8	80 %51,6	155 %100

Tablo 11'e göre televizyon izlerken "çocuğumun verdiği tepkiyi önemsemiyorum, kendi kendine anlaması gerektiğini düşünüyorum" açıklamasını yapan lisans mezunlarının oranı %24,5 olup, lise mezunları ise %14,2 gibi önemli bir orana sahiptir. Bu durum çocuğumun verdiği tepkilere ilişkin olarak lisans ve lise mezunu ailelerin yeterince bilgiye sahip olmadıklarını ve yeterince önemsenmediği tespit edilmiştir.

Tablo 12: Televizyon ve bilgisayarın kontrolsüzce kullanılması

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Çocuklara zarar vermektedir ve engellenmelidir	6 %3,9	17 %11,0	5 %3,2	47 %30,3	75 %48,4
Zarar verdiğine inanıyorum	4 %2,6	11 %7,1	0 %0	7 %4,5	22 %14,2
Doğru ve yerinde kullanımı yararlı olabilir.	10 %6,5	18 %11,6	4 %2,6	26 %16,8	58 %37,4
TOPLAM	20 %12,9	46 %29,7	9 %5,8	80 %51,6	155 %100

Televizyon kontrolsüzce kullanılmasının çocuklara zarar vermektedir ve engellenmelidir açıklamasını yapan lisans mezunlarının oranı %30,3 olup, zarar verdiğine inanmıyorum diyenler ise ön lisans mezunlarıdır. Bu durum çocuğumun televizyon başında kontrolsüz bir şekilde vakit geçirmesine izin vermeyen lisans mezunu ailelerin eğitim seviyelerinin yüksek olmasına rağmen baskıcı bir tutum gösterdikleri tespit edilmiştir. Ön lisans mezunlarının ise daha demokratik bir tutum gösterdikleri görülmektedir. Fakat zararlı televizyon programlarının da olduğunda habersiz yada kayıtsızdırlar.

Tablo 13: Televizyon ve bilgisayarın kontrolsüzce kullanılması

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Çocuğumun gelişim alanlarını olumlu etkiler ve gereklidir	5 %3,2	13 %8,4	2 %1,3	20 12,9%	40 %25,8

*Okulöncesi Dönem Çocuklarının
Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları*

Çocuğun gelişim alanlarına etkisini önemsemiyorum.	11	21	3	33	68
Eğlence amaçlı kullanıyorum.	%7,1	%13,5	%1,9	%21,3	%43,9
Çocuğun gelişim alanlarını olumlu etkilemez.	4	12	4	27	47
	%2,6	%7,7	%2,6	%17,4	%30,3
TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	%5,8	%51,6	%100

Eğlence amaçlı kullanıyorum açıklamasını yapan lisans mezunlarının oranı %21,3 olup, çocuğun gelişim alanlarını olumlu etkiler ve gereklidir açıklamasını yapan lise mezunları ise %8,4 gibi bir oranına sahiptir. Bu durum çocuğun televizyon kullanımında lisans mezunu ailelerin bilinçli davranmadığı ve çocuklarını yönlendirmek için herhangi bir çaba harcamazken lise mezunu ailelerin çocuklarının gelişimleri için gerekli olduğunu söylemesi eğitim seviyesinin yükselmesinin çocukları yönlendirmede büyük bir rol oynamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 14: *Çocuğun TV'den uzak tutulması için*

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
Alternatif etkinlikler hazırlıyorum.	5	11	3	28	47
	%3,2	%7,1	%1,9	%18,1	%30,3
Beraber oyun oynuyoruz.	8	12	3	32	55
	%5,2	%7,7	%1,9	%20,6	%35,5
Eğlenebileceği ortamlar yaratıyoruz.	7	23	3	20	53
	%4,5	%14,8	%1,9	%12,9	%34,2
TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	%5,8	%51,6	%100,0

Çocuğumu TV'den uzaklaştırmak için "hayır diyerek konuyu kapatıyorum" açıklamasını yapan lisans mezunlarının oranı %20,6 lise mezunlarının oranı ise %7,7'dir. Bu durum çocuğunu televizyondan uzaklaştırmak isteyen lisans mezunu ailelerin lise mezunu ailelere oranla daha fazla baskıcı bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Eğitim seviyesinin baskıcı aile tutumunun değişmesinde çok büyük bir rol oynamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 15: *Çok meşgul olduğum zamanlar çocuğumun vakit geçirmesi için*

Öğrenim Durumu	İlkokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Toplam
TV'yi kullanıyorum	7	14	3	17	41
	%4,5	%9,0	%1,9	%11,0	%26,5
Bilgisayarı kullanıyorum	5	14	3	20	42
	%3,2	%9,0	%1,9	%12,9	%27,1
Arkadaşlarıyla ve oyuncaklarıyla vakit geçirmesini sağlıyorum.	8	18	3	43	72
	%5,2	%11,6	%1,9	%27,7	%46,5

TOPLAM	20	46	9	80	155
	%12,9	%29,7	%5,8	%51,6	%100,0

Tablo 15'e göre anne-baba meşgul olduğu zamanlarda çocuğunun vakit geçirmesi için arkadaşlarıyla ve oyuncaklarıyla oynamasını sağlayan %59,7'lik büyük bir oranı lisans mezunudur. Bu duruma göre, öğrenim seviyesinin yükselmesinin, çocukların daha verimli bir şekilde vakit geçirmelerini sağladığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Çocukların gelişimsel özelliklerini etkileyen dış etmenlerin başında “ekran” diye adlandıracağımız “Tv, Bilgisayar, Tablet, Cep Telefonu vb” gibi teknoloji ürünler çok yaygın olarak hayatın her alanında kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu gerçekten kaçış söz konusu değildir. O halde yapılacak olan bu etkiyi olumlu hale getirmektir. Ancak bu nasıl yapılmalıdır? Çocuk bu teknolojik ürünlerin olumsuz etkilerinden nasıl korunacaktır?

Çocuğun gelişimsel olarak uygun programlar nedir? Nasıl olmalıdır?, “çocuğa açık uçlu sorular yönelten, çocuğa programı kontrol etme fırsatı sağlayan, gerçek modeller sunan programlar” uygun programlar olarak adlandırılırken, gelişimsel olarak uygun olmayan programlar, “evet-hayır türünden kapalı uçlu sorular yönelten, araştırma yapmaya ve sonuç bulmaya odaklı programlar” olarak tanımlanmaktadır. (Haugland, 1997. Aktaran: Aktaş Arnas, 2005). Bu uygun programların seçimi doğal olarak ailenin yapısını ve tutumunu doğrudan etkilemektedir.

Haugland (1992) tarafından 4 yaşındaki çocuklarla yapılan bir çalışmada, gelişimsel olarak uygun olmayan programların çocukların yaratıcılıklarını olumsuz olarak etkilediği ve bu programları kullanan çocukların %50 sinin yaratıcılık puanlarında düşüş olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, bilgisayar diğer uygun etkinliklerle desteklendiğinde, çocukların sözel becerileri, problem çözme, soyutlama ve kavram becerileri kadar zekâ, sözel olmayan beceriler, uzun süreli bellek ve karmaşık el becerilerinde de önemli kazanımlar sağladığı saptanmıştır. Çocukların gelişimlerini destekleyen bu tür programların onların gelişiminde çarpıcı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu programın çocukların için gelişimsel olup olmadığı 10 kriter ile incelenmektedir. Bunlar:

Program çocuğun yaşına uygun olmalıdır: Program tarafından kavramların öğretimi ve sunuluşu çocuğun yaşı için gerçek beklentiyi yansıtmalıdır. Öğretim yöntemleri çocuğu programın isteklerini karşılamaya yöneltmekten çok çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmalıdır. Program farklı gelişimsel seviyelerdeki çocukların başarılı olarak sonuçtan yararlanmasına olanak sağlamalıdır. Bu, çocukların yetenek ve becerilerinin geliştirebilmesi için önemlidir.

Çocuk programı kontrol edebilmelidir: Çocuklar aktif katılımcılar olmalı ve programı kullanırken programın yön ve akışına karar verebilmelidirler. Çocuklar deneme yanılma yoluyla seçimlerinin sonuçlarını öğrenmeli ve bilgisayar deneyimlerine nerede rehberlik yapılacağına karar vermelidirler. Programın

çocuklar ne zaman isterse ana sayfadan çıkmalarına ve geri dönmesine izin vermesi de önemlidir.

Bilgi açık olmalı: Okul öncesi çocuklar okuma yazma bilmediklerinden programda konuşarak yön verme temeldir. Eğer program yazılı bilgi içeriyorsa bu bilgiye konuşma da eşlik etmelidir. Yönlendirme basit ve tam olmalıdır. Çocukların anlamasını kolaylaştırmak amacıyla yazıya ait resimler verilebilir.

Program basitten zora doğru ilerlemelidir: Çocuk başarılı olarak programı kolaylıkla öğrenebilmelidir. Bu kritik, basit başlangıç noktası çocuğun mevcut bilişsel, dil ve fiziksel yeteneklerini yansıtmalıdır. Öğrenme sırası açık olmalı, bir kavramı diğeri takip etmelidir. Program çocuk öğrenmeye hazır oldukça zorlaşmalıdır. Programın giderek karmaşıklaşması, çocuğun bilgileri inşa etmesini ve güçlü fikirler veya zihinsel beceriler kazanmasını sağlar. Çocuk daha sonra bunları yeni durum ve problemlere uygulayabilir.

Program çocuğa bağımsız çalışma olanağı vermelidir: İlk yardımdan sonra ve belirli bir destekten sonra çocuğun yardıma ihtiyacı oluncaya kadar yetişkinlerin rehberliği en aza inmelidir. Sonuçta bilgisayarlar öğretmenlerin bir aracı olmaya başlayabilir. İlk keşiften sonra yetişkin rehberliği olmaksızın çocuk programı kullanabilmelidir. Ancak çocuğun sorusu olduğunda veya yardıma ihtiyacı olduğunda öğretmenler çocuğa çok az yardım etmeli ve problemi çözmesi için çocuğu cesaretlendirmelidir. Buradan çocuğun öğrenmeyi geliştirmesi ve zenginleştirmesinde öğretmen rehberliğinin önemli olmadığı anlaşılmalıdır.

Program içerik olarak uygun olmalıdır: Programı kullanma süreci çocukları öyle meşgul etmeli ki sonuç ikinci planda kalmalıdır. Çocuğa sunulan program alıştırmaya çözmekten daha çok keşfetmeyi öğretmelidir. Asıl olan şey öğrenme motivasyonudur. Sonuç ödül değildir.

Gerçek dünyayı temsil etmelidir: Program basit olmalı ve bazı yönleriyle çocuğa gerçek dünyanın gerçek modellerini sunmalıdır. Çocuğu nesnelere somut sunumu ve fonksiyonlarıyla karşı karşıya getirmelidir. Nesnelere renk ve görünüşleri gerçekçi olmalıdır. Program model nesnenin ötesine gitmeli ve çocuk bu nesnelere fonksiyonlarını kontrol edebilmelidir. Küçük çocuklar sorgulamaksızın gördükleri ve duydukları şeylerin doğru olduklarına inandıklarından tasvir edilen bilginin doğruluğu hayattır.

Program teknik anlamda yaratıcı olmalıdır: Program çocuğun katılımına yardım edecek yüksek teknik niteliklere sahip olmalıdır. Renklendirme iyi olmalı ve karmaşıklık içermemelidir. Gerçek resimler ve ses efektleri kullanılmalı veya müzik ekrandaki nesneyle uyumlu olmalıdır. Diskten programın yüklenmesi çocuğun ilgisini kaybetmemesi için yeterince hızlı olmalıdır. Disk, çocuklar tarafından sürekli kullanılmaya dayanıklı olmalıdır.

Program şiddet öğeleri içermemelidir: Çocuklar kitle iletişim araçları yoluyla pek çok şeyi öğrenirler. Kitle iletişim araçları, çocuk için dünyanın neye benzediği ve

nasıl olduğuyla ilgili bağlantılarıdır. Çocuğun şiddeti keşfetmesini önlemek için, program şiddete yönelik etkinlikler, şiddet öğeleri ve nesnelere içermemelidir. Çocuklar bu durumu eğlenceli bulabilirler. Programlarda sık sık şiddet kullanıldığında bu durum çocukların dikkatini çekebilir ve çocuklar programdaki şiddeti başlatabildikleri ve kontrol edebildikleri için programlardaki bu şiddet sahneleri gelişimlerinde olumsuz durumlar yaratabilir. Bununla birlikte seçilecek programlar çocuklara işbirliği, başkalarının duygularını anlama, arkadaşlık, aile, paylaşma ve sağlıklı iletişim gibi pozitif sosyal değerleri de göstermelidir. Programlar çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini hızlandırmak için değerli katkılar sağlayabilir.

Gözlenebilir aktarım: Gelişime uygun programlar çocuklara nesnelere ve durumları değiştirme imkânı sunmalıdır. Örneğin çocuk programdaki nesnelere renk, ses, görüntü yönünden değiştirme şansına sahip olmalıdır. Bu durum çocuklara kendi dünyalarını nasıl etkileyeceklerini keşfetmelerine yardımcı olan eşsiz deneyimler sunar (Haugland, 2004. Aktaran: Aktaş Arnas, 2005).

Okul öncesi dönem, çocukların çevresel şartlardan etkilendiği ve bu etkileri yaşamlarına yansıttıkları en önemli dönemdir. Bu dönemde çocuklar bilgisayar ve televizyona karşı çok meraklı bir tutum sergileyebilirler. Televizyon kullanımı çocukları olumlu yönde geliştirebileceği gibi, aşırı ve dengesiz kullanımı da gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Okul öncesi dönemdeki çocukların televizyon ailenin görüşlerine göre yönlendirilmektedir. Bu yönlendirmeler ise değişik aile tutumlarına göre farklılık göstermektedir. Bu anne baba tutumları ise, yaşa ve öğrenim durumuna bağlı olarak değişmektedir.

Teknolojik aletlerin aşırı ve kontrolsüzce kullanılması, ailelerin bu konu hakkında çok serbest davranması, çocukta zararlı tepkiler gelişmesine yol açabilir.

Sonuç olarak, araştırmamızın bulgularına dayanarak, anne ve babaların çocukların televizyon kullanıma yönelik görüşleri belirlenmiştir. Anne baba görüşlerinin ebeveynin cinsiyetine, eğitim durumuna ve yaşına göre farklılık gösterip göstermediği ortaya konulmuştur. Özellikle istatistiksel analizde ebeveynlerin eğitim durumları ile tutumları betimlenmeye çalışılmıştır.

Anne babaların eğitim seviyelerinin yükselmesi, çocuklara daha demokratik bir tutumla yaklaşmalarını sağlamıştır. Ancak bazı ailelerde, eğitim seviyesi demokratik tutuma değil, aksine daha baskıcı bir tutuma yönlendirmelerine neden olmuştur. Demokratik tutuma sahip olan ailelerin, çocuklarının bilgisayar ve televizyon kullanımı konusunda onlarla beraber karar verdikleri gözlenmiştir, ancak bu aileler ayı zamanda çocuklarını televizyon ve bilgisayarın zararlı etkilerinden de korumaya çalışmaktadırlar. Bazı aileler ise çocuklarına karşı baskıcı bir tutum sergilemekte olduğu, onların fikirlerine değil de kendi görüşlerine göre televizyon ve bilgisayar kullanımını sınırladıkları görülmüştür. Bu da çocukların baskı altında kalmasına ve meraklarının artmasına sebep olmaktadır. Serbest tutuma sahip olan ailelerin ise, çocukların bilgisayar ve televizyon kullanımına sınır koymadıkları ve kontrol etmedikleri görülmüştür. Televizyon başında geçen süre, izlenecek programlar konusunda fikir beyan etmedikleri saptanmıştır. Bunun sonucunda da

*Okulöncesi Dönem Çocuklarının
Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları*

çocuklarda aşırı seviyede teknolojik alet kullanımından doğan çeşitli sıkıntılar ortaya çıkmaktadır.

Anne babaların sergiledikleri tutum konusunda ise yaş değişkeni bazı durumlarda etkili olmuştur. Genellikle 30-39 yaş aralığındaki velilerin çocuklarına daha özenli yaklaştıkları, yaş arttıkça daha serbest tutum gözledikleri ortaya çıkmıştır.

Değişken olarak ele aldığımız cinsiyet faktörü ise araştırmamızda farklılıklar yaratmamıştır. Anne ve babaların genellikle çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlar benzerdir. Buna dayanarak cinsiyet değişkeninin araştırmamızın sonuçlarını etkilemediği söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları, okul öncesi dönem çocuğunun bilgisayar ve televizyon kullanımının anne-baba gözetiminde olduğu sürece yararlı ve uygun olacağı, fakat ebeveyn kontrolü dışında teknolojiyle etkileşimin çocuğun gelişim özelliklerini olumsuz etkilediğini ve çocuğun olumsuz davranış ve tutumları öğrenmekte olduğunu göstermiştir.

Öneriler

Öncelikle ekranın çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin anne baba tarafından bilinmesi gereklidir. En önemli etkileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Gözlerde bozukluk
2. Obezite
3. Kalp ve damar rahatsızlıkları
4. Diyabet
5. Konuşma geriliği
6. Dikkat eksikliği ve geç algılama sorunu
7. Psikolojik sorunlar(şiddet, rol modelin yanlış seçilmesi, yalnızlık, içine kapanıklık vs.).

Yapılan bu araştırmada okulöncesi dönemde çocukların televizyon kullanımına ilişkin anne baba görüşlerinin etkili ve önemli olduğu görülmüştür. Buna göre;

1. Televizyon programlarını birlikte seçmeye, mümkün olduğunca şiddet içeren oyunlardan/ çizgi filmlerinden kaçınmaya gayret edilmelidir. Şiddet ve silah içeren oyunlar sadece “nefret, ölüm ve saldırganlık” duygularını besler.

2. Televizyon başında geçirdiği saatlerin sizinle geçireceği zamandan çalınmamasına özen gösterilmelidir.

3. Televizyon çocuğa “ödül” olarak sunulmamalıdır. Çünkü bu durum çocukta bilgisayar ve TV kullanımını teşvik etme anlamına gelir ve bağımlılık yaratabilir.

4. Çocuğun yaşı ne olursa olsun televizyon kullanımı saatleri belirlenmeli ve çocuğun bu programı takip edip etmediği aile tarafından kontrol edilmelidir.

Sonuç olarak, çoğu ailenin televizyonu bebek bakıcısı olarak gördüğünü belirten Sigman, “dünya çocuk nüfusunun büyük çoğunluğu tablet bilgisayar, laptop, akıllı telefon ve oyun konsolları gibi evin içerisinde yaklaşık beş ekrana maruz kalıyor. Çocukların daha sağlıklı ve mutlu yaşayabilmesi için ebeveynlerin çocuklarını kesinlikle ekrandan uzak tutmaları gerektiğini belirtmektedir.

Yapılan çalışmalar ebeveynlerin çocuklarını oyalamak için önce televizyonu, ardından bilgisayar ve akıllı telefon gibi araçları kullanmaktadırlar. Çocuk ise bunu zamanla iletişim kurduğu eğlenceli bir araç olarak görüyor ancak ekranda geçirilen zaman üçüncü bir ebeveyn daha yaratarak aile içi iletişimin kopmasına yol açmaktadır.

Televizyona mahkûm edilen çocukların sosyal ilişkileri zarar görürken; çocukların ekran karşısında geçirdikleri zamanı azaltmak, onlarla eğlenmek ve iletişim kurmak, onların daha sağlıklı ve mutlu olmalarında önemli bir rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

Aktaş-Arnas, Y.(2005). Okul Öncesi Dönemde Bilgisayar Destekli Eğitim. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 20: 36-47,Ankara.

Aktaş-Arnas, Y.(2005). 3-18 Yaş Grubu Çocukların İnteraktif İletişim Araçlarını Kullanmalarının Değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*- 4(4): 59-66 <http://www.tojet.net/volumes/v4i4.pdf>

Büyükköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Doğan, H. (1983). *Teknoloji Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Ergin, A. ; Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Anı Yayıncılık. Ankara.

Kevser, Ö, N. (2003). Çocuk ve Gençlerde Bilgisayar Kullanımı. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 78: 4-8.

Karaboğa, T. (2012). *İletişim Aygıtları Açında Toplum*. Ankara: Yurtrenkleri Yay.

Kaya, Z. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Kullanımı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Oktay, A; Unutkan, P. (2005). *Okulöncesi Eğitiminde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Özben, Ş. (2009). Medyanın Çocuklar Ve Gençler Üzerindeki Etkileri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 105: 11-19

Rıza, E. (1990). *Eğitimde Yöntemler Teknolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Sigman, A. Time for a View on Screentime.Archives of Disease in Childhood. <http://adc.bmj.com/content/early/2012/09/04/archdischild-2012-302196.short?rss=1>

Şimşek, N. (2002). *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*. Ankara: Nobel Yay.

Vural, B. (2004). Cep Telefonu ve Çocuk. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 110: 25-31.

Yeşilbağ, Ş. (2011). Karakter Eğitiminin Standartlar Müfredatıyla Birlikte Gerçekleştirme. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 110: 20-26